

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1So/84/2016
Identifikačné číslo spisu: 7016200706
Dátum vydania rozhodnutia: 06.03.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Igor Belko
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:7016200706.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Igora Belka a členov senátu Ing. JUDr. Miroslava Gavalca, PhD. a JUDr. Mariána Trenčana, v právnej veci navrhovateľa: N.. O. V., nar. XX.XX.XXXX, trvale bytom W.. Y. Č.. X, W., proti odporkyni: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom Ul. 29 augusta 8, 813 63 Bratislava, o vdovecký dôchodok, o odvolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach č.k. 8Sd/46/2016-15 zo dňa 7. septembra 2016, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach č.k. 8Sd/46/2016-15 zo dňa 7. septembra 2016 p o t v r d z u j e .

Navrhovateľovi náhradu trov odvolacieho konania nepriznáva.

Odôvodnenie

Odporkyňa rozhodnutím č. XXX XXX XXXX X zo dňa 18.03.2016 (ďalej len „preskúmané rozhodnutie“) podľa § 293dn ods. 1 a § 82 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení relevantnom pre prejednávajú právnu vec (ďalej len „zák. č. 461/2003 Z.z.“) priznala navrhovateľovi vdovecký dôchodok od 01.01.2016 v sume 137,70 € mesačne. Zároveň podľa § 81 ods. 2 zák. č. 461/2003 Z.z. uviedla, že mu bude od 01.01.2016 vyplácať starobný dôchodok v sume 255,90 € mesačne a vdovecký dôchodok v sume 68,90 € mesačne, teda úhrnom spolu 324,80 € mesačne.

V odôvodnení poukazyvala na znenie ustanovenia § 293dn ods. 1 zák. č. 461/2003 Z.z. a uviedla, že navrhovateľ splnil podmienku dovŕšenia dôchodkového veku dňa XX.XX.XXXX, ako aj podmienku, že ku dňu smrti splnila jeho manželka podmienky nároku na invalidný dôchodok. Dodala, že navrhovateľ splnil podmienky nároku na vdovecký dôchodok uvedené v § 293dn ods. 1 zák. č. 461/2003 Z.z., preto mu od 01.01.2016 vznikol nárok na vdovecký dôchodok v sume 136,50 € mesačne. Suma vdoveckého

dôchodku sa naďalej podľa § 82 zák. č. 461/2003 Z.z. zvyšuje od 01.01.2016 o pevnú sumu 1,20 € mesačne ustanovenú v § 1 písm. i) Opatrenia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 283/2015 Z.z. na 137,70 € mesačne. Podľa § 81 ods. 2 zák. č. 461/2003 Z.z. ak sú splnené podmienky nároku na výplatu starobného dôchodku a podmienky nároku na výplatu vdoveckého dôchodku vypláca sa dôchodok, ktorý je vyšší v plnej výške a nižší dôchodok sa vypláca v polovičnej sume. Pretože suma starobného dôchodku je 255,90 € mesačne, teda je vyššia ako 137,70 €, bude mu vyplácaný vdovecký dôchodok v sume jednej polovice, t. j. v sume 68,90 € mesačne.

Navrhovateľ sa opravným prostriedkom zo dňa 15.05.2016 domáhal, aby súd postupom podľa tretej hlavy piatej časti zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „O.s.p.“) preskúmal preskúmané rozhodnutie. Podotkol, že rozhodnutím odporkyne č. XXX XXX XXX zo dňa 05.06.2002 mu bol od XX.XX.XXXX odňatý vdovecký dôchodok a súčasne aj vyplácanie pre nespĺnenie podmienky ďalšieho trvania nároku, pretože jeho dcéra Z. ukončila štúdium. Dňa XX.XX.XXXX dovŕšil 50 rokov a taktiež vychovával dve deti, pričom vdova v jeho postavení by dostávala vdovský dôchodok naďalej. Mal za to, že ide o diskrimináciu vdovcov voči vdovám, pričom predpokladal, že odstránením tejto diskriminácie mu znovu vznikol nárok na vdovecký dôchodok v zmysle platných predpisov a žiadal o spätné vyplácanie vdoveckého dôchodku odo dňa vzniku nároku na vdovecký dôchodok, t. j. od XX.XX.XXXX.

Krajský súd v konaní podľa § 250l a nasl. O.s.p. dospel k záveru, že opravný prostriedok navrhovateľa nie je dôvodný. Najmä zdôraznil, že navrhovateľ žiadosťou zo dňa 23.02.2016 požiadal odporkyňu o priznanie vdoveckého dôchodku od 01.01.2016, nežiadal o jeho priznanie pred týmto dňom žiadnou inou žiadosťou adresovanou odporkyňi a teda odporkyňa nemohla zaujať postoj k jeho požiadavke o priznanie vdoveckého dôchodku pred týmto dňom.

Pokiaľ sa týka novely zákona o sociálnom poistení č. 407/2015 Z.z., táto nadobudla účinnosť dňom 01.01.2016 a týkala sa Prechodných ustanovení účinných od 01.01.2016. Zaviedla nové právne ustanovenia, a to § 293dm a § 293dn. Ustanovenie § 293dm sa týkalo vdov a ustanovenie § 293dn sa týkalo vdovcov.

V konaní bolo preukázané, že navrhovateľ je vdovec, nakoľko jeho manželka zomrela dňa XX.XX.XXXX. Teda zomrela pred 01.01.2004 (§ 293dn ods. 1 prvá veta), čím zo strany navrhovateľa bola splnená prvá zákonná podmienka. Z jeho strany bola splnená aj podmienka, že mu zanikol nárok na vdovecký dôchodok podľa predpisov účinných pred 01.01.2016 (rozhodnutie o odňatí vdoveckého dôchodku zo dňa 05.06.2002). Takisto z jeho strany bola splnená zákonná podmienka, že dovŕšil dôchodkový vek (dňom XX.XX.XXXX) a podľa odporkyne jeho manželka ku dňu smrti splnila podmienky nároku na invalidný dôchodok, čím splnil aj poslednú podmienku na priznanie vdoveckého dôchodku v zmysle daného ustanovenia (§ 293dn) uvedenú v § 293dn ods. 1 písm. b).

Výška vdoveckého dôchodku bola stanovená zákonom v sume 136,50 € mesačne (§ 293dn ods. 2). Takisto zákonom bolo stanovené, že tento vdovecký dôchodok možno priznať najskôr od 01.01.2016. Preto odporkyňa rozhodla v súlade so zákonom ak tento priznala vo výške 136,50 € od 01.01.2016 a ďalej ho podľa § 82 zák. č. 461/2003 Z.z. a § 1 písm. i) Opatrenia č. 283/2015 Z.z. zvýšila o pevnú sumu 1,20 €. Takisto v súlade s ustanovením § 293dn ods. 4 a § 81 ods. 2 zák. č. 461/2003 Z.z. postupovala v prípade súbehu vdoveckého dôchodku s inou dôchodkovou dávkou a rozhodla o výplate starobného dôchodku v plnej výške, ktorý navrhovateľ poberá v sume 255,90 € a o krátení vdoveckého dôchodku na polovicu, t. j. 68,90 €.

Navrhovateľ podal proti rozsudku krajského súdu uvedenému v záhlaví tohto rozhodnutia odvolanie, v ktorom poukázal na podanie zo dňa 07.09.2016, v ktorom žiadal preskúmať rozhodnutie o odňatí vdoveckého dôchodku zo dňa 05.06.2002 a rozhodnutie o priznaní vdoveckého dôchodku zo dňa 18.03.2016 a zároveň aj spätné vyplatenie vdoveckého dôchodku odo dňa XX.XX.XXXX a zároveň namietal diskrimináciu vdovcov voči vdovám. Krajský súd o tomto návrhu nerozhodol, pretože sa zaoberal iba správnosťou preskúmaného rozhodnutia.

Uviedol, že vdovecký dôchodok, pôvodne priznaný dňa XX.XX.XXXX, mu bol odňatý rozhodnutím zo dňa 05.06.2002 v rozpore s antidiskriminačným zákonom. Vdovám totiž za rovnakých okolností a právnych podmienok bol vdovský dôchodok ponechaný.

Poukázal na napadnutý rozsudok, v ktorom krajský súd konštatoval, že navrhovateľ splnil obe zákonné podmienky nároku na vdovecký dôchodok už aj podľa predpisov účinných pred 01.01.2016 (§ 293 dn). Práve vtom sa potvrdila diskriminácia vdovcov voči vdovám, ktorých dôchodok bol zachovaný, čo sa premietlo do novely zákona 407/2015 Z.z., účinnej od 01.01.2016. Z toho je nepochybné, že sám zákonodarca skonštatoval existenciu diskriminácie a novelizoval pôvodné ustanovenia zákona, ktoré boli diskriminačné vo vzťahu k vdovcom s účinnosťou od 01.01.2016.

Záverom navrhol aby odvolací súd zviazal odporkyňu priznať navrhovateľovi nárok na vdovecký dôchodok, ktorý mu patril podľa predpisov účinných od XX.XX.XXXX, najmenej však 3 roky spätne od podania návrhu na preskúmanie rozhodnutia podaného na súd dňa 15.05.2016.

Odporkyňa vo vyjadrení k odvolaniu navrhovateľa zo dňa 14.11.2016 uviedla, že dôvody, ktoré uvádza navrhovateľ v odvolaní, nepovažuje za opodstatnené. Krajský súd správne zistil skutkový stav veci, na základe ktorého náležite právne posúdil vec, pričom nezistil nezákonnosť preskúmaného rozhodnutia. Novela zák. č. 461/2003 Z.z. nadobudla účinnosť 01.01.2016, a v súlade s ustanovením § 293dn ods. 1 nárok na vdovecký dôchodok vzniká najskôr od 01.01.2016. Nie je preto možné vdovecký dôchodok podľa ustanovenia § 293dn zák. č. 461/2003 Z.z. priznať už od XX.XX.XXXX.

Vdovecký dôchodok bol navrhovateľovi rozhodnutím z 05.06.2002 odňatý v súlade s vtedy platnými právnymi predpismi.

Zároveň poukázala na ustálenú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej právo na užívanie práv zaručených Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd bez diskriminácie, zaručené článkom 14, je porušené, ak štáty bez objektívneho a rozumného ospravedlnenia zaobchádzajú odlišne s osobami v analogických situáciách alebo nezaobchádzajú odlišne s osobami, ktorých situácie sa citeľne líšia (Thlimmenos vs. Grécko, č. 34369/97, rozsudok zo dňa 6. apríla 2000, ods. 44). Navrhovateľ nepreukázal, že by s ním odporkyňa zaobchádzala odlišne, ako s inými poistencami, ktorí sa ocitli v podobnej situácii.

Záverom navrhla, aby odvolací súd napadnutý rozsudok krajského súdu ako vecne správny potvrdil.

Navrhovateľ vo vyjadrení zo dňa 15.03.2017 poukázal na ustálenú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva v zmysle ktorej sa má v rovnakých situáciách zaobchádzať rovnako a v nerovnakých situáciách sa má zaobchádzať nerovnako. Podobne ako odporkyňa poukázal na rozhodnutie vo veci Thlimmenos vs. Grécko, č. 34369/97, rozsudok zo dňa 6. apríla 2000, v ktorom je uvedené, že k diskriminácii môže prísť vtedy, ak štáty bez objektívneho a rozumného ospravedlnenia nezaobchádzajú rozdielne s osobami, ktorých situácia je citeľne rozdielna.

Navrhovateľ sa považuje za poškodeného tým, že v jeho prípade nebola uplatnená zásada rovnakého zaobchádzania, pričom pred krajským súdom uviedol skutočnosti, z ktorých možno odvodiť, že malo dôjsť k diskriminácii pri priznaní dávky sociálneho zabezpečenia na základe pohlavia. Krajský súd neriešil otázku diskriminácie, preto navrhol aby odvolací súd napadnutý rozsudok zmenil, resp. zrušil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší súd“) ako odvolací súd (§ 10 ods. 2 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu a z dôvodov uvedených v odvolaní podľa § 212 subsidiárne § 246c ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (v texte rozsudku tiež „O.s.p.“) a s prihliadnutím na ustanovenie § 492 ods. 1 zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok. Po zistení, že odvolanie bolo podané oprávnenou osobou v zákonnej lehote (§ 204 ods. 1 O.s.p.) a že ide o rozsudok, proti ktorému je podľa ustanovenia § 201 v spoj. s ust. § 250s veta druhá O.s.p. odvolanie

prípustné, bez nariadenia pojednávania (§ 250ja ods. 2 v spoj. s § 250l ods. 2 O.s.p.) jednomyselne (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch) dospel k záveru, že odvolanie nie je dôvodné, a preto postupom podľa § 219 v spoj. s § 250l ods. 2 a § 246c ods. 1 O.s.p. napadnutý rozsudok potvrdil.

Rozsudok verejne vyhlásil dňa 6. marca 2018 po tom, čo deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený na úradnej tabuli súdu a na internetovej stránke Najvyššieho súdu Slovenskej republiky www.nsud.sk najmenej päť dní vopred (§ 156 ods. 1 a 3 O.s.p.).

Podľa § 293dn ods. 1 zák. č. 461/2003 Z.z. vdovec, ktorého manželka zomrela pred 1. januárom 2004, nevznikol mu nárok na vdovecký dôchodok podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2016 alebo mu zanikol nárok na taký vdovecký dôchodok a dovŕšil dôchodkový vek alebo bol uznaný za invalidného z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70% a táto invalidita trvá aj po 31. decembri 2015, má nárok na vdovecký dôchodok najskôr od 1. januára 2016 po manželke, ktorá

- a) ku dňu smrti bola poberateľkou starobného dôchodku, pomerného starobného dôchodku, invalidného dôchodku, čiastočného invalidného dôchodku alebo dôchodku za výsluhu rokov,
- b) ku dňu smrti splnila podmienky nároku na starobný dôchodok, pomerný starobný dôchodok alebo získala dobu zamestnania na nárok na invalidný dôchodok alebo dôchodok za výsluhu rokov, alebo
- c) zomrela v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Odvolací súd rovnako ako krajský súd považuje za potrebné zdôrazniť, že predmetom tohto preskúvacieho konania v zmysle opravného prostriedku navrhovateľa bolo rozhodnutie odporkyne č. 520 511 1230 0 zo dňa 18.03.2016 (v texte rozsudku aj ako „preskúvané rozhodnutie“), ktorým táto priznala navrhovateľovi vdovecký dôchodok podľa ust. § 293dn ods. 1 a § 82 zák. č. 461/2003 Z.z. Predmetom tohto návrhu na preskúmanie neboli ďalšie iné návrhy (okrem požiadavky o spätné vyplatenie vdoveckého dôchodku), pričom predmetom preskúmania v tomto preskúvacom konaní nemohlo byť už právoplatné rozhodnutie odporkyne zo dňa 05.06.2002, ktorým mu bol odňatý vdovecký dôchodok. Preto sa odvolací súd v plnej miere stotožnil s postupom krajského súdu, ktorý pristúpil k prieskumu rozhodnutia odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 18.03.2016 a konania, ktoré jeho vydaniu predchádzalo.

Z obsahu administratívneho spisu vyplynulo, že navrhovateľ požiadal o priznanie vdoveckého dôchodku žiadosťou zo dňa 23.02.2016. Podľa údajov o zomrelej manželke navrhovateľa, táto zomrela dňa XX.XX.XXXX. Navrhovateľ žiadal dôchodok priznať od 01.01.2016.

Vzhľadom na jeho žiadosť ako aj na to, že navrhovateľ splnil zákonné podmienky pri priznaní vdoveckého dôchodku podľa § 293dn ods. 1 zák. č. 461/2003 Z.z. rozhodla odporkyňa tak, že navrhovateľovi priznala vdovecký dôchodok od 01.01.2016, t.j. odo dňa, od ktorého ho žiadal priznať.

Uvedeným dňom (01.01.2016) nadobudla účinnosť novela zákona o sociálnom poistení č. 407/2015 Z.z., ktorou boli zavedené nové ustanovenia - § 293dm a § 293dn a zároveň ním navrhovateľovi opätovne vznikol nárok na vdovecký dôchodok a nie dňom XX.XX.XXXX, kedy mu bola táto dôchodková dávka v zmysle právnej úpravy účinnej do 31.12.2003 odňatá. Preto pokiaľ odporkyňa priznala navrhovateľovi vdovecký dôchodok od 01.01.2016, postupovala v zmysle účinnej právnej úpravy, a teda jej postupu aj podľa názoru odvolacieho súdu nebolo možné nič vytknúť.

V konaní nebolo spochybnené, že navrhovateľ je vdovec, nakoľko jeho manželka zomrela dňa XX.XX.XXXX. Teda zomrela pred 01.01.2004 (§ 293dn ods. 1 prvá veta), nárok na vdovecký dôchodok mu zanikol podľa predpisov účinných pred 01.01.2016 (v zmysle rozhodnutia o odňatí vdoveckého dôchodku zo dňa XX.XX.XXXX), dôchodkový vek dovŕšil dňa XX.XX.XXXX a podľa odporkyne jeho manželka ku dňu smrti splnila podmienky nároku na invalidný dôchodok, čím splnil podmienky pre priznanie vdoveckého dôchodku v zmysle ustanovenia § 293dn ods. 1 písm. b) zák. č. 461/2003 Z.z. Výšku sumy vdoveckého dôchodku navrhovateľ nenamietal, avšak aj napriek tomu krajský súd stručne a zrozumiteľne popísal dôvody jej krátenia. Preto ani z tohto hľadiska rozsudku krajského súdu nebolo čo vytknúť.

Nárok na vdovecký dôchodok je podľa § 293dn zák. č. 461/2003 Z.z. upravený rovnako pre všetkých vdovcov, ktorí ovdoveli pred 1. januárom 2004. Navrhovateľ namietal diskrimináciu jeho osoby voči vdovám. Manželka navrhovateľa zomrela dňa XX.XX.XXXX. Dňom 1. januára 2004 nadobudol platnosť a účinnosť nový právny predpis, zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, ktorý novo upravil právny nárok na vdovecký dôchodok. V čase smrti manželky navrhovateľa bol platný a účinný zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorého bol navrhovateľovi pôvodne priznaný vdovecký dôchodok odňatý, nakoľko podľa vtedy platnej právnej úpravy naďalej nespĺňal podmienky nároku na vdovecký dôchodok. V danom čase bol voči navrhovateľovi zachovaný postup podľa kritérií stanovených v tom čase účinnou právnou úpravou. Rovnako postupovala odporkyňa aj v prípade vydania preskúmaného rozhodnutia, a teda rešpektovala účinnú právnú úpravu nároku na vdovecký dôchodok, pričom táto je pre celú skupinu vdoveckých dôchodcov, do ktorej patrí aj navrhovateľ stanovená rovnako. Navrhovateľ nepreukázal, že by odporkyňa voči nemu postupovala odlišne ako v ostatných obdobných prípadoch, resp. že by pri vydaní preskúmaného rozhodnutia vybočila zo zákonom (o sociálnom poistení) stanovených limitov. Napadnutým rozhodnutím odporkyňa v súlade s platnou právnou úpravou v plnom rozsahu vyhovelá žiadosti navrhovateľa o priznanie vdoveckého dôchodku od 01.01.2016, preto v tomto preskúmanom konaní obmedzenom jeho predmetom (t.j. priznaním vdoveckého dôchodku) námietkou tvrdenej diskriminácie vzťahujúcej k právnej úprave, v zmysle ktorej mu bol rozhodnutím zo dňa 05.06.2002 pôvodne priznaný vdovecký dôchodok odňatý (ktoré však v tom čase ním nebolo návrhom na preskúmanie súdom resp. iným zákonom stanoveným postupom spochybnené), nebol dôvod osobitne sa ňou nad rámec uplatneného nároku zaoberať. Odvolací súd neprihliadol na túto námietku aj z dôvodu, že navrhovateľ videl potvrdenie údajnej diskriminácie vdovcov voči vdovám aj odkazom na konštatovanie krajského súdu v rozsudku (str. 4 predposledný odsek), ktoré však nesprávne interpretoval ako „navrhovateľ splnil obe zákonné podmienky nároku na vdovecký dôchodok už aj podľa predpisov účinných pred 1.01.2016“hoci tento súd konštatoval, že „...z jeho strany bola splnená aj podmienka, že mu zanikol nárok na vdovecký dôchodok podľa predpisov účinných pred 01.01.2016...“ Odvolací súd preto nepovažoval vznesené námietky za spôsobilé spochybniť zákonnosť napadnutého rozhodnutia.

Z uvedených dôvodov dospel odvolací súd k záveru, že preskúmané rozhodnutie vychádza zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu veci, pričom sa nezistili žiadne pochybenia pri aplikácii právnych noriem na riadne zistený skutkový stav veci. Odvolací súd preto rozsudok krajského súdu ako vecne správny podľa § 219 od. 1 O.s.p. potvrdil.

O náhrade trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 250k ods. 1 v spojení s § 250l ods. 2 a § 224 ods. 1 O.s.p. tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku, lebo navrhovateľ v odvolacom konaní nebol úspešný.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu n i e j e prípustný opravný prostriedok (§ 246c ods. 1 O.s.p.).